

MITÄ MURRENÄYTTEET KERTOIVAT OMISTUSMUODOISTA?

Eeva Lindéniä muistelllessani on usein tullut mieleeni hyvin elävänä kaukainen torstai-ilta vuodelta 1959. On lokakuun 15. päivä, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran juhlasalin kello on yli seitsemän, Kotikielen Seuran kokous on alkamassa. Yleisöä on runsaasti. Tulossa on dosentti Lindénin esitelmä Possessiivisuffiksien viittaussuhteista. Muistan miettineeni, yhdessä vierustoverini kanssa, että pidämme paljon sekä Eeva Lindénistä että possessiivisuffikseista.

Eeva Lindén syvensi suomen murteiden ja kirjakielen possessiivisuffiksien tutkimusta monilla havainnoillaan ja pohdinnoillaan. Hämmäläisten murteiden omistusliitteiden tarkastelu alkoi väitöskirjassa (Lindén 1942); Iitin ryhmän murteiden omistusliitejärjestelmästä on saatu lisähavaintoja vuoden 1946 Virittäjässä. Kun dosentti Lindén haki Helsingin yliopiston suomen kielen lehtorin virkaa maaliskuussa 1955, hän piti koeluentonsa »Possessiivisuffiksien käyttöön liittyvistä seikoista». Luennon laajennettu versio, edellä mainittu Kotikielen Seuran esitelmä, ilmestyi Lauri Hakulisen juhla kirjassa *Verba docent* (Lindén 1959: 294–308, myös Lindén 1963). Kolmannen persoonan possessiivisuffiksin tehtävistä suomen kirjakielissä Lindén laati artikkelin v. 1962.

Esittelen seuraavassa havaintojani vanhojen aluemurteidemme 1. persoonan omis-

tusmuodoista. Termiä omistusmuoto käytän, samoin kuin Paunonen tuoreessa artikkelissaan (1995), kolmenlaisista muodoista: *veljeni*, *minun veljeni*, *minun veli*. Kahdessa muototyypissä mukana on possessiivisuffiksi, kolmas on suffiksiton. Vain yhdessä on redundanssia. (Ks. Karlsson 1977: 374–376.) Yritän riittävän aineiston avulla valaista näiden kolmen omistusmuototyypin käyttöä, taajuuksia ja taajuuksien murteittaisia eroja. Omistusliitteen äänneasuun en kiinnitä huomiota enkä liioin *minun*-pronominin murre-eroihin.

LÄHDEAINEISTO

Nauhoista litteroituja aluemurteiden näytteitä on viime aikoina ilmestynyt kahtena sarjana: toinen on Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen Suomen kielen näytteitä ja toinen Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran sarja Kotiseudun murrekirjoja. KKTK:n vihreät vihkoset alkoivat ilmestyä 1978, ja nyt (loppuvuodesta 1995) ollaan numerossa 42. Kävin näistä läpi 38. Kuskakin kirjasessa on kaksi tunnin mittaista murrenäytettä. Kotiseudun murrekirjoja on toistaiseksi valmistunut kolmetoista. Luin näistä yksitoista, useimmat kannesta kanteen. Itämurteisen aineiston lähteenä käytin myös Pohjois-Karjalan murrenäytteitä -teosta (Forsberg 1988). Suomalaista murrelukemistoa (Ruoppila ja Soutkari

1959) hyödynsin osaksi, samoin kirjaa Halikon hakoniskat (Kallio 1962: 7–58). Muutamat näytteet tulivat vastaan sekä julkaisuista että Lauseopin arkiston (LA) aineistosta (Tammela, Yli-Ii, Ylikiiminki, Rautalampi, Suomussalmi).

Lauseopin arkistosta pyysin kone-muotoisten aluemurretekstien seuraavat tulostukset: a) lauseet, joissa on 1. tai 2. persoonan pronominin genetiivi joko attributin tai adverbiaalin funktiossa, ja b) lauseet, joissa appellatiiviin tai propriin liittyy 1. ja 2. persoonien possessiivisuffiksi. Tulostukset ovat osin päällekkäisiä: tapaukset, joissa pronominin genetiivi liittyy omistusliitteeseen muotoon, tulostuivat sekä a-että b-ryhmään.¹

2. persoonan tapaukset osoittautuivat ongelmallisiksi. Ne ovat perinteisissä haastattelunauhoitteissa ensinnäkin harvinaisia. Murreopas kohdistaa harvoin kysymyksiä tai kehoituksia haastattelijalle eikä nauhoitustilanteessa yleensä muillekaan. Toiseksi: jos murrenäytteestä tulee vastaan 2. persoonan omistusmuoto, on lähes aina kyseessä referointi, suora tai epäsuora esitys. (Ks. myös Virtaranta 1969: 247; Paunonen 1995: 504.) Voi myös uumoilla tietoista koodinvaihtoa.

Luin murrejulkaisuja lause lauseelta. Tarkkuutta vaati varsinkin sellaisten 1. persoonan loppuheittoisten omistusliitetausten huomaaminen, joiden edellä ei ole pronominin genetiiviä. Tarkoistakaan sanahakemistoista ei ole apua, kun etsii omistusmuotoja. Hakemistossa voi kyllä olla lueteltuina ne sivut, joilla esiintyy *minä* tai *me*, mutta *minun* tai *meidän* -muotoja ei ole erotettu, saati että ilmoitettaisiin omistusliite-esiintymiä.

Järjestelmällisesti poimin vain 1. per-

soonan omistusmuotoja. Näidenkään taa-juus ei murrenäytteissä ole kovin suuri, jollei haastateltava puhu omista asioistaan. Vanhojen työtapojen ja -välineiden kuvaus voi jatkua pitkään puhujan käyttämättä 1. persoonan muotoja. (Virtaranta 1969: 246.)

Laskemani frekvenssitiedot 1. persoonan omistusmuotojen varianteista perustuvat varsin yksipuoliseen aineistoon. Murrejulkaisut ja Lauseopin arkiston murremateriaali sisältävät yleensä ikäihmisten hyvin samansisältöistä kerrontaa. Harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta haastateltava puhuu yksin mutta haastattelijan valitsemasta aiheesta. Nauhoitukset on yleensä tehty 1960- ja 70-luvulla. Puhujat ovat olleet keskimäärin 80-vuotiaita, vanhimmat yli 90-vuotiaita ja muutama 70 vuotta nuorempi (ks. myös Ikola 1985: 14). Yhtenäisyytensä vuoksi aineisto soveltuu hyvin murteiden välisten erojen tarkasteluun.

Kaikkiaan eri lähteistä kertyi 1. persoonan omistusmuotojen esiintymiä 6 221. Länsimurteisia lähteitä oli käytössäni runsaammin kuin itämurteisia, niin että aineistoakin koostui enemmän: 4 408 esiintymää, kun taas itämurteisia 1 813. Aineisto on peräisin 181 eri pitäjistä (lounaismurteita 22:sta, lounaisia välimurteita 16:sta, hämäläismurteita 36:sta, pohjalaismurteita 39:stä, savolaismurteita 52:sta ja kaakkoismurteita 16:sta); Vermlannin ja Inkerin suomalaismurteisia lähteitä en käyttänyt.²

RYHMITTELYPULMIA JA ERIKOISTAPAUKSIA

Länsimurteisista lähteistä löytyi runsaasti sellaisia tapauksia, joissa pronominin genetiivin ja suffiksillisen jälkijäsenen välillä on

¹ Ulla Palomäelle, aineiston nopealle tulostajalle ja niputtajalle, parhaat kiitokset.

² Sitaatit pyrin karsimaan, esim. seuraavat: *ko sanota ett autuat omaisemme jo meitä odotta laulavat lakkamata ko harpunoittaja* (LA Rauma 0032/191) / *Hyppään tanssaan kultani kansa, aekani on näe'ilonen* (Maaninka). Lauseopin arkiston tulostusten sitaatin makuisia katkelmia tarkastin juoksevien tekstien liuskoista.

omistusmuotoon kuulumaton lauseenjäsien, useimmiten predikaatti, esim. *olla-* tai *tulla-*verbin muoto, joskus pitempikin jakso. Kyseessä on habitiivinen rakenne (ks. Vilkuna 1989: 169–175; Laitinen 1992: 110), joka sanajärjestykseltään eroaa possessiivisen attribuutin ja omistusliitteisen tai -liitteettömän muodon liitoista. Aiemmissä tutkimuksissa (näytteitä Latvala 1894: 24 ja 1899: 18; Räsänen 1972: 74) genetiiviä on pidetty osin datiivisena. Näytteitä: Eura **mun tul jalkan sit niim pahaks** (LA 0041/58) / Kalanti **mnuu o viäl olkan semmone ark** (LA 0171/128) / Pori **mun on miäheni näitäki tehny** (LA 1111/211) / Säskylä **mein taita olp päevämme luvettu** (LA 1421/361) / Kuru **minur rupes korttini vanheneen** (LA 2451/123) / Juupajoki **minunkin on tää ihan tunnoton tää o... olokapääni** (LA 2751/178) / Sääksmäki **minun on nin kauheestim muistonikin menny** (LA 3051/449). Näitä esiintymiä kertyi aineistooni eniten lounaismurteista, lounaisista välimurteista ja hämäläismurteista, kun taas pohjalais- ja itämurteista vähän (ks. taulukoiden hab.-sarakeita).

Habitiivisen rakenteen jälkijäsien voi olla myös omistusliitteetön. Näillä tapauksilla on taulukoissa oma sarake. Näytteitä: Lieto **mun tuuli kärèk kans simmoseks** (Rekunen 1994: 51) / Pori **mun oli kaikki nämä rystyt ihav veril** (Eskola 1987: 31) / Vihti **mun om pää ollus semmonen** (Vilppula 1979: 14) / Nurmijärvi **minun oli äiti syntysin, Vanhalt-Klaukkaalt** (Itkonen 1989: 91).

Persoonapronominin genetiivi on normaalisti omistusliitteisen tai -liitteettömän muodon edellä. Joskus se on vasta jäljessä. Tapauksia löytyi vähän; ne eivät liene millenkään murteelle erityisen ominaisia. Ruotsalaismurteiden läheisyydessä voi epäillä ruotsin vaikutusta. Näytteitä: Eura **yks sis-ko mun elä viäl** (LA 0041/226) / Sääksmäki **tuppaa vähä silmänikim mov vuataav**

vähä vettä (LA 3051/230) / Toholampi **sitte tummu meijän oli sanonu** (LA 4531/46) / Ilomantsi **mummo meivät vietih** (LA 7811/655). Myös Lindénin näytteissä (1959: 304) on tällainen tapaus: Sääksmäki *Ne meni papuhasiariukuja hakkeen, isäni ja veljeni ja trenki meirän.*

Yksikön 1. persoonan suffiksillista, usein deminutiivista muotoa käytetään puhutteluissa lähes aina ilman edeltävää pronominin genetiiviä, esim. *Tule kultase-ni!* Vokatiivisessa funktiossa suffiksi ei ilmaise omistusta (ks. Luutonen 1993: 101). Murrenäytteissä puhutteluja tapaa yleensä vain sitaateista: Karkku *poika sano että: »Mitä te isän täälä teette»* (Virtaranta 1986: 204) / Tammela *Että kehräk kehrät tyttäreni huamena saat sulhases* (Lehtimäki 1989: 248) / Iitti *vooe poekasein voe poekasein* (LA 3721/259). Myös lyhyestä Vermlannin murteen näytteestä (Ruoppila ja Soutkari 1959: 119) osui silmäni puhuttelu: *isä sano: »Eijei mun poikain, se oon minä joka pitelen.»* Tässä otaksun ruotsin possessiivipronominin vaikutusta (vrt. *nehj min pojke*).

Poimin aineistooni myös omistusliitteisiä nominaalimuotoja ja adverbeja (vrt. Paunonen 1995: 503). Adverbiesiintymiä on vähän: adverbeiksi kiteytyneet omistusliitemuodot ovat yleensä sellaisia, joista voi tunnistaa 3. persoonan suffiksin (esim. *alkuaan, edelleen, kokonaan, oikeastaan, tosiaan, vähintään*; Hakulinen 1979: 533). Sellaisia, missä on 1. persoonan omistusliite (esim. *yksinäni, mielelläni, ihmeissäni*), on harvemmassa, samoin kuin funktioltaan näiden tapaisia verbinmuotojakin (*kaatumaisillani, olevinani*).

Nominaalimuodoissa esiintyy myös sellaista vaihtelua, että omistusliitteistä muotoa voi edeltää pronominin genetiivi, joskin pronominiton tyyppi on selvästi yleisempi (esim. *tietääkseni, minun tietääkseni, tullessani, minun tullessani, nähteni,*

minun nähteni). Referatiivirakenteen omistusliitteistä predikaattia ei pronominin genetiivi voi edeltää (esim. *tiesin olevani, luulen olleeni*); omistusliite taas ei käy, kun edellä on persoonapronominin genetiivi: *näki minun tulevan, luuli minun olleen*. Tällaiset tapaukset eivät ole mukana taulukotiedoissa. Kun agenttipartisiippia edeltää persoonapronominin genetiivi, on omistusliite valinnainen, esim. Pori *semmone oikee komia mun omakasvattamani lehmä* (Eskola 1987: 88) / Kurkijoki *meijän tekemii halkoloi* (Leskinen ja Miikkulainen 1985: 65). Tällaisissa funktioissa kuten muissakin nominaalirakenteissa suffiksi on persoonatunnuksen tehtävissä. Kangasmaa-Minn (1986: 11) onkin ehdottanut persoonasuffiksi-nimityksen elvyttämistä.

Lauseopin arkiston aineistosta löytyi muun muassa: Kauhava *Niin ei meirän naisten trengänny olla* (LA 4261/434) / Haukivuori *Meijäv vanhempiin tyttölöihem pit käyvän niittämässä* (LA 7111/708); olihan kone tulostanut kaikki lauseet, joissa on 1. persoonan pronominin genetiivi attributiivifunktiossa. Mutta Kauhavan lauseen voi tulkita joko a) 'ei ollut tarpeen, että **naisemme** olivat --', tai b) 'ei ollut tarpeen, että **me naiset** olimme --', ja Haukivuoren lauseen joko a) 'oli välttämätöntä, että **vanhemmat tyttömme** kävivät --', tai b) 'oli välttämätöntä, että **me vanhemmat tytöt** kävimme --'. *Meirän* resp. *meijän* ei siis välttämättä ole possessiivinen. Samaa kaksitulkintaisuutta tuskin tavataan yksikön 1. persoonassa. Nesessiivirakenteeksi on kyllä muunnettavissa lause *Minun poikani lähtee*, jolloin syntyy *Minun poikani täytyy lähteä*. Mutta epäilen, olisiko lausetta *Nyt minä poika lähden* mahdollista — tai syytä — muuntaa nesessiivirakenteeksi (**nyt minun pojan täytyy lähteä*).

Suffiksiton muoto on odotuksenmukainen, jos persoonapronominin genetiivi ei määritä sitä vaan toista lauseenjäsentä,

esim. *meidän molempien kädet* (ei: kätemme), *meidän kummankin sukulaiset* (ei: sukulaisemme). Painotus ratkaisee, merkitseekö Lapinlahden murteesta tallennettu *meijä* 'immeisten keskuuudessa' (Sarvas 1980: 25) 'meidän ihmisten' joukossa' vai 'meidän ihmistemme' joukossa'. — Sippolan murteesta on esimerkki: [Onkos täälläpäin koskaa karhui ollukkaan?] *Ei tääl ollu, minun vanhempien, miästen aikankaa, isän aikankaa ol ollu tääl* (Punttila 1988: 185). Matti Punttilan selityksen mukaan (suullisesti marraskuussa 1995) *minun* on genitivus comparationis (*minun vanhempien* 'minua vanhempien', vrt. *ei sen kummempaa*). Omistusliite ei ole mahdollinen. Mutta *-inen*-ekvatiivijohdoksen sisältävissä rakenteissa (Penttilä 1957: 335) on vaihtelua: *tyttö oli minun ikäinen ~ minun ikäiseni; olin ikäisten kanssa*.

YKSIKÖN I. PERSOONAN OMISTUSMUOTOJEN VAIHTELU

Olen koonnut taulukoihin sekä murreryhmittäiset lukumäärätiedot että eri omistusmuototyyppien taajuudet prosenttisina osuuksina. Taulukossa 1 aineistona ovat länsimurteiset näytteet, taulukossa 2 itämurteiset.

Yksikön 1. persoonan omistusmuodoissa suffiksittomuus on harvinaisempaa kuin omistusliitteen käyttö. Näytteistä paljastuu selviä murteittaisia eroja. (Ks. myös Ikola 1992: 193.) Taulukossa 1 on länsimurteiden yksikön 1. persoonan omistusmuodoista saadut tulokset jaettu kolmeen ryhmään sen mukaan, kuinka harvainen on pronominin genetiivi + suffiksiton pääsana. Kuten taulukon alin osa osoittaa, suffiksin puuttuminen on harvinaisinta (1–2 % esiintymistä) Porin seudun ja Ala-Satakunnan murteissa sekä yläsatakuntalaisissa ja perihämäläisissä murteissa. Muissa hämäläismurteissa, samoin kuin lounaismurteis-

sa (taulukon keski-osa) suffiksittomia yksikön 1. persoonan omistusmuotoja on niinkään vähän (10–12 %). Mutta pohjalaismurteet ovat toisella kannalla: Etelä-

Pohjanmaalla suffiksittomien muotojen osuus on 23 %, keski- ja pohjoispohjalaisissa murteissa keskimäärin 46 ja Peräpohjollassa noin 60 %.

murteet	määrä	px %	g %		g + px %	
				hab.		hab.
PM-Pp	94	26	60		15	
PM-K	86	12	51	1	34	2
PM-P	286	36	39		24	
PM-E	197	26	23	1	49	2
yht.	663	25	43	1	31	1

HM-K	307	43	12		44	
HM-E	335	39	10	2	46	3
LM-P	241	26	10	4	51	9
LM-I	61	21	8		70	
yht.	944	32	10	2	53	3

HM-P	1 066	61	1	1	32	5
LVM-P	386	41	1	1	46	11
LVM-E	303	24	5	1	66	5
yht.	1 755	42	2	1	48	7

Taulukko 1. Yksikön 1. persoonan omistusmuotojen määrät ja eri tyyppien prosenttiset osuudet länsimurteiden näytteissä: PM-Pp = peräpohjalaiset murteet, PM-K = keskipohjalaiset m., PM-P = pohjoispohjalaiset m., PM-E = Etelä-Pohjanmaan m., HM-K = kaakkoishämäläiset m., HM-E = etelähämäläiset m., LM-P = lounaismurteiden pohjoisryhmä, LM-I = lounaismurteiden itäryhmä, HM-P = yläsatakuntalaiset ja perihämäläiset m., LVM-P = Porin seudun, Ala-Satakunnan ja Turun ylämaan m., LVM-E = Someron seudun ja Länsi-Uudenmaan m. Sarakkeet: px = vain omistusliite (*äitini*); g = vain persoonapronominin genetiivi (*minun äiti*); g + px = persoonapronominin genetiivi ja omistusliite (*minun äitini*); hab. = persoonapronominin genetiivi erillään (*minun oli pää(ni) kipeä*).

Itämurteiden kesken ilmenee samanlaisia eroja (taulukko 2). Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa yksikön 1. persoonan suffiksittomien omistusmuotojen osuus on 56 % ja Pohjois-Savon murteissakin lähes 30 %. Keski-Suomen, Päijät-Hämeen ja savolaiskiilan murteissa osuus on jonkin verran pienempi, 22 %. Selvästi toisenlaisiksi osoittautuvat Länsi-Kannaksen murteet ja niitä alueellisesti lähellä olevat savolaismurteet: suffiksittomia muotoja on vähän, 8 %. Etelä-Savon näytteitä on niukasti, joten tu-

los on osin epävarma.

Jos yksikön 1. persoonan omistusliitteistä muotoa ei edellä persoonapronominin genetiivi, on usein kyseessä omistusmuodon refleksiivinen käyttö. Jos taas käyttö ei ole refleksiivistä, pronominin genetiivi yleensä tarvitaan. Omistusmuodon jälkijäsen voi tällöin olla joko omistusliitteinen tai -liitteetön, esim. *ei auraa minun aikana(ni) ollut, kukas minun rahat ~ minun rahani vei*.

Joitakin nominien omistusliitteisiä

murteet	määrä	px %	g %		g + px %	
				hab.		hab.
SvM-Kai	121	34	64		2	
SvM-I	195	30	48		22	
yht.	316	32	56	0	12	0

SvM-P	208	32	29	1	38	
SvM-L	197	28	21	1	46	4
KM-I	128	44	22		34	
yht.	533	35	24	1	39	1

SvM-E	167	50	6		44	
KM-L	227	33	9		58	
yht.	394	42	8	0	51	0

Taulukko 2. Yksikön 1. persoonan omistusmuotojen määrät ja eri tyyppien prosenttiset osuudet itämurteiden näytteissä: SvM-Kai = Kainuun murteet, SvM-I = itäsavolaiset m., SvM-P = Pohjois-Savon m., SvM-L = Päijät-Hämeen, Keski-Suomen ja savolaiskiilan m., KM-I = itäiset kaakkoism., SvM-E = Etelä-Savon, Savonlinnan seudun ja Lemminkäisen seudun m., KM-L = läntiset kaakkoismurteet

muotoja käytetään vain refleksiivisesti, esim. komitatiiveja ja niiden kanssa samafunktionaisia instruktiiveja. Näytteitä: Pyhäjoki *minä niiner r... riihitomuneni juoksi enstennä mehtäsä* (LA 4721/104) / Lappee *mie ukkonei hakkasi sitä* (Kanttonen 1993: 36) / Kurkijoki *mie [olin] tyttärinnei* (Leskinen ja Miikkulainen 1985: 63) / Noormarkku *mää, siä itte omin, taitoni pärjäsin* (White 1982: 65) / Suodenniemi *em mä omin apuni päässy* (LA 2221/338). Sellaisia refleksiivisiä ja suffiksillisiä ilmauksia on runsaasti, joissa pronominin genetiivi on mahdoton, esim. *menin menojani, käytin hyväkseni, makasin mahallani, käännyin selälleni, juoksin sukasillani, pidin varani, otan pahuuttani, sanoin pilkallani, olin ihmeissäni*. Monet ovat sanontoja.

Paunonen (1995: 512) katsoo helsinkiläisnuorten puhekielen todistavan, että refleksiivisesti käytetyn omistusmuodon tilalle on tulossa ilmaus, jossa omistus jää ilmaisematta. Vanhojen murteiden näytteissä ovat seuraavanlaiset tapaukset yleisesti

omistusmuotoja: *tuli mieleeni, tekee mieleeni, kävin asioillani, en saa aikaani kulumaan, palasin reissultani, riisuin vaatteeni, minulla oli pieksut jalassani, panin sukat jalkaani, pidätin henkeäni, purin kieletni hampaihini, kehräsin peukaloni verille, minulla oli leipäpala kädessäni, puristin toisella kädelläni, hairahduin puheessani, jäin riippumaan toisesta jalastani*. Poimintoja Lauseopin arkistosta: Karjala Tl. *em mä ollu ottans stä palkkatan sit kon kymmene markka* (LA 0311/222) / Pori *mää ole käynny rippikouluni Mikokatu kahreksas* (LA 1111/129) / Kokemäki *kyllä mä ihmisiltä ruakanin saan* (LA 1221/52) / Sammatti *mää oli vähä simmonen iso kasvannostani* (LA 1731/31) / Pohjaslahti *kyllä minä nukkuas saan yäni* (LA 2431/297) / Luopioinen *kun nin nälkäni oli* (LA 2851/127) / Isojoki *e mä tykännys siä olostani* (LA 4021/53) / Mäntyharju *sittem minä aina voan tarjosin apuvaim* (LA 6811/383) / Rautu *omaasukujain oon Sappinen* (LA 8611/4). Nykyisessä yleiskielessä tällaista

ehkä pidettäisiin omistusliitteen liikkakäytönä (Yli-Vakkuri 1992: 78–79).

Melko paljon kertyi sellaisia tapauksia, joissa *minun* on postpositiorakenteen osa. Suffiksi on postpositiossa valinnainen. Pronomini selittyy postpositioiden funktiosta; ne ovat merkitykseltään sellaisia, että niitä käytetään harvoin refleksiivisesti: *meni minun edellä(ni)*, *on minun hallussa(ni)*, *oli ehjä minun jäljiltä(ni)*, *lähti minun jälkeeni(i)*, *asuu minun kanssa(ni)*, *sattui minun kohdalle(ni)*, *tuli minun luokse(ni)*, *asuu minun luona(ni)*, *juoksi minun ohitse(ni)*, *tuli minun perässä(ni)*, *istui minun takana(ni)*, *tuli minun tykö(ni)*, *olivat minun ympärillä(ni)*, *tuli minun vastaan(i)*, *makasi minun vieressä(ni)*. — Postpositioon ei liitetä suffiksia, vaikka sen edellä onkin pronominin genetiivi, jos postpositiorakenteeseen kuuluu toinenkin genetiivijäsen. Esimerkki Oulunsalosta: *meilles syntyi ensimmäinen poika, emäntävainajan ja mun välillä* (Pääkkönen 1994: 68). Samoin: *sinun vai minun luokse* (ei: luokseni), *isän tai minun kanssa* (ei: kanssani). (Ks. Yli-Vakkuri 1992: 79–80.)

Murrenäytteissä on yksikön 1. persoonan suffiksillisten omistusmuotojen suhteellinen osuus varsin suuri (taulukot 1 ja 2). Ei-refleksiivisissä tapauksissa, joissa omistusliitteinen muoto usein on lauseenalkuisena subjektina, se useimmiten on lähiomaista tai puhujan ruumiinjäsentä merkitsevä, esim. *isäni sanoi, jalkani petti*.

Perheenjäseniä ja muita lähiomaisia tarkoittavat omistusmuodot ovat murrenäytteissä yleisiä. Muototyypin valintaan vaikuttaa vain joskus käytön refleksiivisyys. Pikemminkin riippuu puhujan ja kuulijan väleistä ja ikäerosta, minkälaisessa asussa lähiomaista merkitsevä sana on. Tuttujen kesken riittää *isä, äiti, vaari, mummu, täti*, kun taas vieraille puhuttaessa on tarpeen käyttää tarkentavia ilmauksia, esimerkiksi omistusmuotoja. (Ks. myös Yli-Vakkuri

1989.) En ole kerännyt aineistoa lähiomaisia merkitsevistä ei-omistusmuodoista, mutta uskallan väittää, että murrenäytteissä ovat varsinkin yksiselitteiset *äiti* 'äitini' ja *isä* 'isäni' yleisempiä kuin *äitini*, *minun äitini*, *minun äiti* tai *isäni*, *minun isäni*, *minun isä*. Ei-omistusmuotoja ovat yleisesti *vaina(j)a*-loppuiset yhdyssanat, esim. *äiti-vainaja*, *setävainaa*. Sen sijaan poikia ja tyttäriä merkitsevät sanat ovat useammin omistusmuotoja. Puolisoa merkitsevää sanaa käytetään joskus erisnimen tapaan: *vaimo ei pitänyt sienistä, mies* ['mieheni'] *oli kalastaja*. Olin myös huomaavinani, että puhuja käyttää — ainakin haastattelun ajan — samasta lähiomaisesta toistuvasti samaa muotoa: jonkun puheessa 'äitini' on aina *äiti* ja 'nuorempi poikani' aina *minun nuorempi poikani*, kun taas toisen puheessa myös 'äitini' on aina *minun äitini*. Omistusliitteisiä lähiomaisten ilmauksia definoidaan myös demonstratiivipronomineilla: *se setäni, toi isäni* 'tuo isäni'. Tällöin persoonan genetiivi on harvinainen.

MONIKON 1. PERSOONAN OMISTUSMUOTOJEN VAIHTELU

Monikon 1. persoonan omistusmuotojen frekvenssi on näytteissä odotuksenmukaisesti pienempi kuin yksikön muotojen: länsimurteiden 1. persoonan omistusmuodoista on monikon muotoja noin neljännes (24%), savolaismurteiden puolella samoin. Selvästi yleisempää on monikollisten muotojen käyttö kaakkoismurteisissa näytteissä (621 omistusmuotoesiintymää, joista 42% monikon muotoja). Johtuisiko tämä kaakkoismurteisten kertojien suuremmasta halusta viljellä monikon 1. persoonan muotoja?

Monikon 1. persoonan omistusmuodoissa (yht. 1 616 esiintymää) omistusliitteisten muotojen niukkuus on silmäänpistävä (taulukot 3 ja 4). Yksikön ja monikon

murteet	määrä	px %	g %		g + px %
				hab.	
PM-Pp	14		100		
PM-K	35	3	94	3	
PM-P	100	8	92		
PM-E	80		93	8	
yht.	229	3	95	3	0

HM-K	151	7	83	4	5
HM-E	118	19	50	4	26
LM-P	98	3	82	8	6
LM-I	28		100		
yht.	395	7	79	4	9

HM-P	210	8	71	7	14
LVM-P	131	4	80	9	7
LVM-E	81	2	85	6	6
yht.	422	5	79	7	9

Taulukko 3. Monikon 1. persoonan omistusmuotojen määrät ja eri tyyppien prosenttiset osuudet länsimurteiden näytteissä. Lyhenteiden selityksistä ks. taulukkoa 1.

murteet		px %	g %		g + px %
				hab.	
SvM-Kai	46	2	98		
SvM-I	94	4	96		
yht.	140	3	97	0	0

SvM-P	62	7	92	1	
SvM-L	39	5	90	2	3
KM-I	87		100		
yht.	188	4	94	1	1

SvM-E	63	2	97		1
KM-L	179	4	94		2
yht.	242	3	96	0	2

Taulukko 4. Monikon 1. persoonan omistusmuotojen määrät ja eri tyyppien prosenttiset osuudet itämurteiden näytteissä. Lyhenteiden selityksistä ks. taulukkoa 2.

väläinen ero on näytteissä selvä ja kiintoisa (vrt. taulukoihin 1 ja 2).

Itämurteisista näytteistä löytyi niukasti (alle 30) sellaisia esiintymiä, joissa on monikon 1. persoonan omistusliite. Mutta sellaisia omistusmuotoja, joissa on pronominin genetiivi mutta ei omistusliitettä, on itämurteisessa monikkoaineistossa peräti 94 %. Länsimurteisesta aineistosta kertyi monikon 1. persoonan omistusliite-esiintymiä 156. Pelkän persoonapronominin genetiivin esiintymiä on 84 %.

Näytteitä sellaisista omistusliitteisistä muodoista, joita ei edellä pronominin genetiivi; ensin resiprookkisia esiintymiä: *Velkua siällä mes sitte kai, toisemme toiset lööretti* (Järvikoski 1986: 65) / *Ahlainen ettei kumbikaa nähny toinemme [!] toistemme seilii* (Eskola 1987: 165) / *Urjala kum mekin tapaamme toisemme sev Vannin kans* (Rekunen ja Yli-Paavola 1992: 24) / *Nurmijärvi siäl varrottii sitte ain toinen toistamme* (Itkonen 1989: 19) / *Oulunsalo me omma toisennal löytäneem mutta* (Pääkkönen 1994: 70) / *Mikkeli jos nähtäs toisene* (Mielikäinen 1980: 74) / *Rautalampi kirkossa tunnettiin toisemme* (Yli-Luukko 1983: 64) / *Pihtipudas ettee 'enneä näky- nähty toisijammo* (Lehtinen 1982: 6) / *Lappajärvi myö työt ruvettiiv vuoroamaan toisiamma* (White 1980: 78).

Sellaisia refleksiiviesiintymiä, joissa murteiden omistusliitteistä muotoa voi pitää odotuksenmukaisena: *Tarvasjoki ei mes saanee mittää suuhuune* (LA 1491/33) / *Alastaro ollaan siinä siv vanhaila päivilämme* (Rekunen 1985: 34) / *Merikarvia vedettii kaikki yhtee läjjää paattii kiiruisamme* (LA 1011/519) / *Karkku laskimme kykkysillemme* (Virtaranta 1986: 27); *me menimme sitten niin varpusillamme* (mts. 191) / *Urjala meitin täyty noin kämmenemme pitäjaja* (Rekunen ja Yli-Paavola 1992: 23) / *Loppi laitettiin yllemme* (Länsimäki 1985: 64) / *Paavola me söimmä kyllik-*

semmä (Yli-Paavola 1994: 48) / *Hailuoto oisimma telin ottaneet tuohon, siihen etteemmä* (Pääkkönen 1979: 29) / *Oulu sitä me pyörittelimmä sitte käsisännä* (Pääkkönen 1994: 107) / *Liperi syyvvään tuota, hirvi sùihemmu* (Palander 1983: 13) / *Outokumpu myö – – noittiin nuamammuj ja* (Forsberg 1988: 176) / *Tohmajärvi myö keskuuvessammut tehtii* (mts. 310).

Kun omistusliite viittaa lauseen (ajatus)subjektiin, on edeltävä persoonapronominin genetiivi tarpeen vain tähdennettäessä. Seuraavissa refleksiivisissä tapauksissa tätä tarvetta ei ole: *Pori emme me malttanu – – sin uusii kenkiikämme* [!] *ottaa* (Eskola 1987: 127) / *Noormarkku emme lähtenyk kottoommem minkä* (White 1982: 13) / *Nurmijärvi oltii siäl lattial vaa omis ryysyissämme* (Itkonen 1989: 107) / *Hailuoto me – – tyhyjennimmä lastimma ja sitte, laitimma ne, entiset, korijuuseen saaliimma* (Pääkkönen 1979: 9) / *Suomussalmi me tehäh hurotimma työnnyj jä* (Räisänen 1978: 32) / *Antrea myö kulettii sit taas tuota, sit ommii teitäänä* (LA 8271/92).

Näytteitä pronominin genetiivin ja suffiksillisen muodon yhteiskäytöstä: *Karjala Tl. sit meijä hään olis sillon talvel* (LA 0311/113) / *Loimaan mlk. siittä meitin sakisatame* (LA 1311/117) / *Pöytyä siin oli meitir rahamme* (LA 1441/443) / *Noormarkku mee mummum tiätäs ko se eläs* (White 1982: 11) / *Viljakkala eikä meitin suvusamme ollu* [keuhkotautia] (Virtaranta 1983: 97) / *Suodenniemi oli Norjam pualelta se meitin kuskimme* (LA 2221/193) / *Urjala se meitin kummipoikamme* (Rekunen ja Yli-Paavola 1992: 40) / *Renko öllyä oli näillä maillla meitin ikämme* (LA 3221/568) / *Hausjärvi kunka meitin elämämme oli sillon* (LA 3241/6) / *Vihti tuli meitin kohrallai sit juur sihem pöyräm päällä* (Vilppula 1979: 19) / *Padasjoki se luul nin kun kiveks sit meitiv venettämme* (Yli-Luukko 1994: 29) / *Iitti tää koko meitin*

elämänne aeka (LA 3721/147) / Jaala *tos meitir rinnallana* (Ainiala 1995: 82) / Lappee *em mie oikei täs mei paikkakunnaltai muista* (Kantonen 1993: 37) / Mikkeli *ei se nyt oikee olt, se kuvila käänti, meijä a-, ammattijanem mut* (Mielikäinen 1980: 12).

Hämäläismurteisessa Tammelan murrekirjassa on pitkä jakso Veera Kulmalan persoonallista kerrontaa (Lehtimäki 1989: 233–283). Hänellä on — toisin kuin muilla kertojilla — tapana käyttää monikon 1. persoonan omistusliitettä lähiomaisia merkitsevissä sanoissa: *isämmen, äitimmen, nuarempi sisaremmen, tätimmen, vanhempi veljemmen* (Lehtimäki 1989: 236, 238, 240, 247, 248, 252–254, 266, 267; LA 3191/45). Muotoja saattaa edeltää pronominin genetiivi (*meitin*). Monikon 1. persoonan omistusmuotojen runsaus johtuu Veera Kulmalan viehtymyksestä käyttämään monikon 1. persoonaa. Murrenäytteiden omistusmuotojen taajuuserot voivat näin johtua idiolektienkin eroista.

Kuten mainitsin, ovat lähiomaisia merkitsevien sanojen esiintymät vanhoissa murrenäytteissä usein ei-omistusmuotoja (pelkkä *äiti*, pelkkä *isä*). Yleistä on sekin, että omistusliitteenä sanaa edeltää monikon 1. persoonan pronomini, jolla tällöin on merkitys 'meidän perheen, meidän talon': *meitin (meidän) äiti, m. isä, m. vaari, m. mummu, m. vanhempi poika, m. Voitto, m. Liisa*.

Selityksen monikon 1. persoonan omistusliitteen harvinaisuudesta on antanut jo Kannisto (1902: 163): »Monikon genetiivimuotoja persoonapronomineilla on kaksi, *meitin, teitin, heitin*, jotka tarkoittavat persoonallista omistusta, ja *meilän, teilän, heilän* (resp. *meirän* jne.), jotka tarkoittavat persoonan perhettä, asuntopaikkaa. Substantiivien ohessa, joilla määräyksenä on *meilän, teilän, heilän* (resp. *meirän* jne.) yllä mainitussa merkityksessä, ei käytetä suffiksia.» Samasta erosta huomauttavat

myös Punttila (1988: 18) ja Itkonen (1989: 355). Punttila antaa Anjalankosken murteesta yhtäältä näytteet *meitin aikanne* 'aikamme', *meitin pualestanne, meitin sukujanna, meitin häissännä, meitin häänne* ja toisaalta *meilän saunas, täs meilän kohlal, meilän saunan seinä*. Itkonen kirjoittaa Nurmijärven murteesta: »*Meirän, teirän* käy aina substantiivin edellä, ja se merkitsee oikeastaan samaa kuin 'meidän perheen, talon, kylän' tms.: *meirän äiti, meirän mäest*. Vain *meitin, teitin* ovat varsinaisia pronominin muotosarjaan kuuluvia genetiivejä – –. Sanotaan esim. *meitin aikanamme, meitin tuli päähämme pöpöi* – –.» Lindénin väitöskirjan esimerkistö (1942: 35–36, 45) todistaa samaa: yhtäältä *meitin aikammen työt* (Hollola), *meitil lehmistänne* (Elimäki), *meitih huoniemmen* (Lammi), *meitin kanssammen* (Koski), *meitin kuullemmen* (Orimattila), *meitin nennammen* (Pukkila) ja toisaalta *toi meiräm piika* (Orimattila), *meiläl likeil, meilän kyläst* (Iitti).

Suffiksin harvinaisuus murrenäytteiden monikon 1. persoonan omistusmuodoissa selittyneekin ensisijaisesti siitä, että sellaisia konteksteja, joissa puhuja tarvitsisi persoonaa ilmaisevaa *meitin*-pronominia, on paljon vähemmän kuin asuinpaikkaan, taloon, perheeseen viittaavan *meidän*-pronominin käyttöä.

Vain osa monikon 1. persoonan omistusmuodoista voidaan siis katsoa »personamuodoiksi». Mutta ovatkohan monikon muodot muutenkin »laimeammin» personamuotoja kuin yksikön muodot? Todistaisiko tätä sekin, että finiittiverbien monikon 1. persoonan muoto korvautuu passiivimuodolla? (Ks. Nirvi 1947.)

Vanhoissa aluemurteissa yksikön 1. persoonan omistusliite on yleinen, mutta monikon 1. persoonan omistusliite harvinaisen. Olisiko monikkomuotojen yleinen suffiksittomuus jouduttanut nykypuhekie-

lessä ilmenevän suffiksittoman omistusmuotojärjestelmän yleistymistä: koska *meidän poika, meidän koira*, niin myös *minun poika, minun koira*. Mutta miksi juuri pohjalaismurteissa ja Kainuussa *minun koira* -omistusmuototyyppi on yleisempi kuin muissa murteissa? ■

SILVA KIURU

Freesenkatu 5 A 10, 00100 Helsinki

LÄHTEET JA LYHENTEET

AINESLÄHTEET

- AINIALA, TERHI 1993: Artjärven murretta. SKN 35. KKTKJ 70.
- 1995: Jaalan murretta. SKN 40. KKTKJ 82.
- ESKOLA, PAULA 1987: Porin murrekirja. Kotiseudun murrekirjoja 7. SKST 472.
- FORSBERG, HANNELE 1988: Pohjois-Karjalan murrenäytteitä. Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiö. Joensuu.
- ITKONEN, TERHO 1989: Nurmijärven murrekirja. Kotiseudun murrekirjoja 10. SKST 498.
- JUSSILA, RAIMO 1984: Kalajoen murretta. SKN 19. KKTKJ 29.
- JÄRVIKOSKI, OLLI 1986: Velkuan murretta. SKN 27. KKTKJ 43.
- KALLIO, JUSSI – LAHTI, MARKUS 1982: Kauhavan murretta. SKN 11. KKTKJ 17.
- KALLIO, NILO 1962: Halikon hakoniskat. Toinen lyhennetty painos. WSOY, Porvoo.
- KANTONEN, MARJA 1993: Lappeen murretta. SKN 36. KKTKJ 71.
- KKTKJ = Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Valtion painatuskeskus, Helsinki.
- LATVALA, SALU 1894: Lauseopillisia havainnot Luoteis-Satakunnan kansankielestä. Ylipainos aikakauskirjasta »Suomesta». SKS, Helsinki.
- 1899: Lauseopillisia muistiinpanoja Pohjois-Savon murteesta. Eripainos aikakauskirjasta »Suomesta». SKS, Helsinki.
- Lauseopin arkiston (= LA) murreaineisto. Suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos. Turun yliopisto.
- Lauseopin arkiston murreaineiston tekstikirjat. Kopio. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Helsinki.
- LEHTIMÄKI, PEKKA 1989: Tammelan murrekirja. Kotiseudun murrekirjoja 11. SKST 512.
- LEHTINEN, RAIJA 1982: Pihtiputaan murretta. SKN 13. KKTKJ 21.
- LESKINEN, HEIKKI – MIKKULAINEN, RAIJA 1985: Kurkijoen murretta. SKN 24. KKTKJ 39.
- LYYTIKÄINEN, ERKKI 1978: Jurvan murretta. SKN 2. KKTKJ 3.
- LÄNSIMÄKI, MAIJA 1985: Lopen murretta. SKN 21. KKTKJ 34.
- MIELIKÄINEN, AILA 1980: Mikkelin murretta. SKN 10. KKTKJ 14.
- PALANDER, MARJATTA 1983: Liperin murretta. SKN 17. KKTKJ 26.
- PUNTTILA, MATTI 1979: Sippolan murretta. SKN 4. KKTKJ 5.
- 1988: Anjalankosken murrekirja. Kotiseudun murrekirjoja 9. SKST 489.
- PÄÄKKÖNEN, MATTI 1979: Hailuodon murretta. SKN 6. KKTKJ 7.
- 1994: Oulun seudun murrekirja. Kotiseudun murrekirjoja 13. SKST 440.
- REKUNEN, JORMA 1985: Alastaron murretta. SKN 25. KKTKJ 40.
- 1994: Liedon murretta. SKN 38. KKTKJ 75.
- REKUNEN, JORMA – YLI-PAAVOLA, JAAKKO 1992: Urjalan murretta. SKN 33. KKTKJ 65.
- RUOPPILA, VEIKKO – SOUTKARI, PENTTI 1959: Suomalainen murrelukemisto. SKST

- 261.
- RÄISÄNEN, ALPO 1978: Suomussalmen murrettä. SKN 1. KKTKJ 1.
- 1986: Suomussalmen murrekirja. Kotiseudun murrekirjoja 5. SKST 434.
- SARVAS, LEENA 1980: Lapinlahden murrettä. SKN 9. KKTKJ 12.
- SIVULA, JAAKKO 1985: Hollolan murrettä. SKN 23. KKTKJ 38.
- SKN = Suomen kielen näytteitä.
- SKST = Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia. Helsinki.
- SOUTKARI, PENTTI 1985: Ikaalisten murrettä. SKN 20. KKTKJ 32.
- SUOJALA, MARJA 1991: Askolan murrettä. SKN 32. KKTKJ 63.
- SÄRKKÄ, PIRJO 1982: Kiihtelysvaaran murrettä. SKN 14. KKTKJ 22.
- TOIVAINEN, KIRSTI 1985: Alatornion murrettä. SKN 22. KKTKJ 37.
- TOIVAINEN, KARI 1982: Raudun murrettä. SKN 15. KKTKJ 23.
- VEHMASKOSKI, MAILA 1981: Sallan murrettä. SKN 12. KKTKJ 18.
- WHITE, LEILA 1980: Lappajärven murrettä. SKN 7. KKTKJ 9.
- 1982: Noormarkun murrettä. SKN 16. KKTKJ 24.
- VILPPULA, MATTI 1979: Vihdin murrettä. SKN 5. KKTKJ 6.
- VIRTARANTA, PERTTI 1973: Someron murrekirja. Kotiseudun murrekirjoja 1. SKST 309.
- 1976: Tyrvään murrekirja. Kotiseudun murrekirjoja 2. SKST 328.
- 1982: Länsi-Kannaksen murrekirja. Kotiseudun murrekirjoja 3. SKST 353.
- 1983: Viljakkalan murrekirja. Kotiseudun murrekirjoja 4. SKST 401.
- 1986: Karkun murrekirja. Kotiseudun murrekirjoja 6. SKST 440.
- VUORENPÄÄ, PIRKKO 1988: Hinnerjoen murrettä. SKN 30. KKTKJ 52.
- YLI-LUUKKO, EEVA 1980: Jämsän murrettä. SKN 8. KKTKJ 10.
- 1983: Rautalammin murrettä. SKN 18. KKTKJ 27.
- 1990: Joutsan murrettä. SKN 31. KKTKJ (numeroton).
- 1994: Padasjoen murrettä. SKN 37. KKTKJ 73.
- 1995: Juupajoen murrettä. SKN 41. KKTKJ 83.
- YLI-LUUKKO, EEVA – YLI-PAAVOLA, JAAKKO 1987: Kerimäen murrettä. SKN 29. KKTKJ 50.
- YLI-PAAVOLA, JAAKKO 1979: Pälkäneen murrettä. SKN 3. KKTKJ 4.
- 1994: Paavolan murrettä. SKN 39. KKTKJ 76.

MUUT LÄHTEET

- HAKULINEN, LAURI 1979: Suomen kielen rakenne ja kehitys. Neljäs, korjattu ja lisätty painos. Otava, Keuruu.
- IKOLA, OSMO 1985: Lauseopin arkiston opas. Lauseopin arkiston julkaisuja 1. Turku.
- 1992: Omistusliitteiden harvinaistuminen. – Valma Yli-Vakkuri, Maija Länsimäki & Aarre Nyman (toim.), Yhteiskunta muuttuu — kieli muuttuu. Nykysuomen Seuran 10-vuotisjuhlakirja s. 176–196. WSOY, Porvoo.
- KANGASMAA-MINN, EEVA 1986: Possessiivisuffiksin apologia. – Sananjalka 28 s. 7–16.
- KANNISTO, ARTTURI 1902: Lauseopillisia havaintoja läntisen etelä-Hämeen kielimurteesta. Eripainos aikakauskirjasta »Suomesta». SKS, Helsinki.
- KARLSSON, FRED 1977: Syntaktisten kongruenssijärjestelmien luonteesta ja funktioista. – Virittäjä 81 s. 359–389.
- LAITINEN, LEA 1992: Välttämättömyys ja persoona. SKST 569.

▷

- LINDÉN, EEVA 1942: Kaakkois-Hämeen murteiden äännehistoria I. Konsonantisto. SKST 219.
- 1946: Iitin ja sen lähiseutujen omistusliitteisestä taivutuksesta. – Virittäjä 50 s. 1–19.
- 1959: Possessiivisuffiksien viittaussuhteista. – Verba docent. Juhlakirja Lauri Hakulisen 60-vuotispäiväksi 6.10.1959 s. 294–308. SKST 263.
- 1962: Kolmannen persoonan possessiivisuffiksin tehtävistä suomen kirjakielissä. – Virittäjä 66 s. 216–227.
- 1963: Omaa ja vierasta. Tietolipas 31. SKS, Helsinki.
- LUUTONEN, JORMA 1993: Marin *blak-* ja *lamonikon* päätteiden ja possessiivisuffiksien järjestyksen vaihtelusta nominatiivimuotoisissa substantiiveissa. – Sirkka Saarinen, Jorma Luutonen & Eeva Herrala (toim.), *Systeemi ja poikkeama*. Juhlakirja Alho Alhoniemen 60-vuotispäiväksi 14.5.1993 s. 97–132. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisu 42.
- NIRVI, R. E. 1947: Passiivimuotojen aktiivistumisesta. *Suomi* 104: 4. SKS, Helsinki.
- PAUNONEN, HEIKKI 1995: Puhesuomen muuttuva omistusmuotojärjestelmä. – Virittäjä 99 s. 501–531.
- PENTTILÄ, AARNI 1957: Suomen kielioppi. WSOY, Porvoo.
- RÄSÄNEN, SEPPO 1972: Kainuun murteen kaasusyntaksi. SKST 308.
- Sananjalka. Suomen Kielen Seuran vuosikirja. Turku.
- SKST = Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia. Helsinki.
- VILKUNA, MARIA 1989: Free word order in Finnish. SKST 500.
- VIRTARANTA, PERTTI 1969: Sanojen ja omistusliitteellisten muotojen esiintymistiheydestä hämäläismurteissa. – Juhlakirja Paavo Siron täyttäessä 60 vuotta 2.8.1969 s. 238–256. *Acta Universitatis Tamperensis ser. A. vol. 26*. Suomen kielen laitoksen julkaisu 1. Tampereen yliopisto.
- YLI-VAKKURI, VALMA 1989: Suomalaisen puhuttelun piirteitä. – Kielen käyttö ja käyttäjä. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja 36 s. 43–74. Helsinki.
- 1992: Suomen kielen omistusliitteen tulevaisuus. – Sananjalka 34 s. 77–87.

TUTKIMUSHISTORIAN YKSITYISKOHTIA JA PERIAATTEITAKIN

Virittäjän viime vuoden 4. vihkossa julkaistua kirjoitustani »E. A. Tunke-
lon syntymästä 125 vuotta» oli toimitus jou-
tunut tilanpuutteen tähden hiukan lyhentä-
mään. Lyhentäminen oli tehty yleensä tai-
tavasti, poistamalla tekstistäni joitakin koh-
tia, jotka eivät kokonaisuuden kannalta

ehkä olleet ehdottoman tärkeitä. Yhdessä
kohdassa tekstini oli lyhennettäessä kuiten-
kin saanut kategorisemman muodon kuin
olin tarkoittanut.

Kirjoitukseni luonteen vuoksi olin koet-
tanut tulla toimeen niin vähin lähdeviittein
kuin suinkin. Jälkihuomautuksessa olin sik-